

végén egy agyaggyerő gödörben – három hasonlóval együtt – találtak. A területen a fentiek figyelembe vételével szarmata kori temetőt feltételezhetünk, melynek néhány sírját megsemmisítették. Az előkerült edény szürke, korongolt, talpkorongos. Pereme csorbult. Szinteres, de jól látszik, hogy a felülete fényezett. Pá.: 5,7 cm, ma.: 7,4 cm és fá.: 4 cm. Az edényt a hasvonal alatti részén látható széles, durva korongolási csíkok teszik egyedivé.

RÓZSA ZOLTÁN

42. Bérbaltavár, belterület

(Vas megye) Ő, R, Kö

2005. szeptember 15-én régészeti terepbejárást végeztünk a falu határában és belterületén. A falu egy magas platókkal és dombokkal szegélyezett völgyben helyezkedik el a Kánya-patak, a Csehi-patak és a Baltavári-árok vonulata mentén, tehát leginkább ezekre a patakokkal övezett teraszokra koncentráltuk a kutatást.

Arany János utca: Az utca végében, a Felső-hegy szélén a Kánya-pataktól K-re késő középkori telepnyomokat találtunk (5. sz. lh.).

Rákóczi utca: Újonnan kifarcellázott telkeket vizsgáltunk meg (387, 383–384, 380–381 hrsz.). A terület egy magasabb plató éles kiszögellésében helyezkedik el a 160-as szintvonallal jelzett magasságon a Kánya-pataktól Ny-ra. A szántott dűlőn rengeteg kerámiát és különböző salakot találtunk, különböző korszakokból: jellegtelen őskor, korai rézkor és középkor (1. sz. lh.).

Széplaki úton felül-dűlő: Egy, a Csehi-patak és a Kánya-patak összefolyásánál lévő szélesebb platón több késő középkori kerámiát találtunk (3. sz. lh.).

A plató K-i szélén – a Csehi-patak partjára néző oldalon – több jellegtelen őskori kerámiát találtunk egy kisebb domborzati kiemelkedésen koncentrállódva (4. sz. lh.).

Vízállás-dűlő: Egy széles teraszon több korszakból találtunk kerámiát és pattintott kőeszközöket. A plató szélén leginkább őskori telepnyomokat lokalizáltunk, míg a tető felé középkori és késő középkori telepet tudtunk felmérni. Az egész terület egy összefüggő lelőhelynek minősíthető – attól függetlenül, hogy kimutatható néhány települési gócpont (2. sz. lh.).

Munkatársak: Kiss Krisztina, Mátyus Magdolna, Szilasi Attila Botond.

ILON GÁBOR

43. Biatorbágy, Szarvasugrás

(MRT 13/1 k. 34/10 lh.)

(Pest megye) Ő, R, B

2005. május végétől november közepéig több feltérési ütemben végeztük a lelőhely kutatását. A területen az MRT alapján bronzkori lelőhely volt várható. A korábbi terepbejárások eredményeit a mi terepbejárásaink majd az ásatásunk is megerősítette.

A beépítésre szánt lakóövezet keleti, közel 1/3-ában (a lankás domboldalon), akárcsak az egész terület északi 50–70 m-es sávjában a dombtetőn nem találtunk régészeti leleteket. A lelőhely intenzitása két megnagyobbított szelvényünkben (valamint a feltárt urnatemető területén) volt a legerősebb, intenzitása elsősorban K felé erősen csökkent. Itt inkább csak szórványosan kerültek elő bronzkori gödrök.

Az ásatás során összesen 293 telepobjektumot és 115 urnasírt (urnasírhelyet) tártunk fel. Három ill. négy helyen figyeltünk meg nagyobb objektumsűrűséget. Itt a gödrök nagyobb csoportokat, településgócokat alkottak. A terület legnagyobb hányadában viszont igen rendszertelenül helyezkedhettek el. A szétszórta, egymástól leggyakrabban messze (olykor 30–150 m-re) megfigyelt régészeti objektumok java, kb. 75–80%-a gödör volt. Többségük kerek, jellegzetes tárolóverem, hulladék-gödör, hengeres falú gödör, gyakorinak mondhatók a Makó és Vátya kultúra jellegzetes „púpos” aljú gödrei, és feltártunk néhány átégetett falú gödröt is. Jelentősebb kerámiatöredék csupán a gödrök kb. 20%-ából került elő. A cseréptöredékkel datálható gödrök többi részében csupán igen csekély, minimális mennyiségű jellegtelen őskori oldaltöredék, egy-két állatcsont fordult elő. Viszont volt egy tucatnyi gödör-objektum, amely jellegzetes és nagyon sok kerámiát tartalmazott.

Kiemelendő az objektumok közül, hogy két helyen építményre utaló sorokba rendeződő cölöplyukakat tártunk fel; valamint két ill. három nagyobb és gazdag kerámialeletes objektum. Ez utóbbi gödörkomplexumok lakóhelyként is szolgálhattak. A különböző rendeltetésű gödrökben három esetben emberi csontvázat is feltártunk. Az egyik tárolóveremben két közel ép, Makó-kultúrába sorolható edény is előkerült. A kerámialeletek mellett többek közt örlőköveket, kisszámú pattintott, nagyrészt szórványként előkerült kőeszköztöredéket, csontszerszámokat, orsókorongokat és agyagnehezékeket is találtunk. Az állatcsontok közül leggyakoribb a szarvasmarha, juh és sertés voltak. Ritkábban fordult elő gímszarvas, vaddisznó, őz, ló és kutya. Megemlíten-dő egy macska és egy őstulok egy-egy csontja is.

A DK-i dombhát oldalában feltárt temetőnek felszíni nyomait nem találtuk, annak ellenére, hogy az egyébként sem mélyre ásott sírok a felszínhez igen közel kerültek elő. Az urnák felső részét, az urnákat borító talakat a szántás és az előbb említett tényezők a legtöbb esetben megbolygatták, számos esetben teljesen eltüntették. A feltárt, dokumentált 115 urnatöredék, vagyis (zömében urnaalj ill. „urnahely”) sírjai összefüggő kisebb csoportokat alkottak, feltételezhető, hogy egy-egy nagyobb család, rokoni közösség került egy szabályosnak tűnő formát alkotó egységbe, csoportba/sírsorba. A legtöbb urnában kalcinált csontokat találtunk. A síredények száma leggyakrabban három lehetett. Az urnákat valószínűleg legtöbb esetben egy tál boríthatta szájával lefelé fordítva, gyakran tartozott a sírhoz a Vátya időszak jellemző kis bögréje, melynek elhelyezkedése

különböző volt. A kerámialeletek mellett szinte kizárólag csak a viselethez tartozó bronzékszerek, tárgyak kerültek elő az urnák belsejéből, néha közvetlenül az urnák mellől és három esetben az urnák alól. Az előkerült közel 400 bronzból készült ékszer, viselettartozék java az urnaaljak (négy esetben) alá ásott kis gödörből (8–10 cm mély) került elő. Az urna alá helyezett bronztárgyas sírokból az egyik alatt összesen 136 db, míg egy másik alatt 86 db bronzékszer került elő. Ugyancsak négy esetben volt bronzékszer közvetlenül az urna mellett, és 21 alkalommal az urnában találtuk meg őket. Az ékszerek közül a leggyakoribb a bronzhuzalból sodort spirális, a két szélükön átfúrt gomb, a pödrött szélű trapéz alakú bronzlemez, a huzalból sodort „szemüveg” alakú csüngő, a lemezből hajtogatott cső, a „pánsíp” alakú pödrött lemezcsüngő és a szív alakú lemezcsüngő. Ritkán fordult elő a félhold alakú öntött csüngő. Találtunk egy bronzhuzal-karperectödredéket és egy pödrött fejű bronztűt is. A fegyverek közül két öntött bronztőr töredékére bukkantunk.

Az előkerült leletanyagból feldolgozás előtt is valószínűsíthető, hogy a néhány rézkorra datálható objektum mellett elsősorban a Kr. e. 3. évezred középső harmadára datálható, a Makó-kultúrára igen jellemző szórt településnek, és a középső bronzkor elejének (Vatya I., II.), valamint az urnamezős kultúrának az objektumait tártuk fel.

A leletanyag a szentendrei Ferenczy Múzeum gyűjteményébe került. A csontanyagot Kőrösi Andrea vizsgálta meg.

Munkatársak: Sima Gábor rajzoló, Sáfár Pál festőművész.

REPISZKY TAMÁS

44. Bikács, Belső-sziget (Tolna megye) Á

2005. május 3-án terepbejárást végeztem a helyszínen. Az Árpád-kori földvár kissé elgyomosodott őszi szántás volt. Jól látszottak az egykori holt ágak, ill. mesterséges árkok. A földvár belső árka és sánca erősen leszántott. Sok a téglá- és kőtörmelék, cserép, állatcsont, 1-2 embercsonttörmelék.

MIKLÓS ZSUZSA

45. Bogyoszló határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, Ró, Kö

2005. június 24-én helyszíni szemlét tartottam a tervezett szélerőpark területén. Két új lelőhelyet lokalizáltam:

Linkó-szer: A lelőhely a Bogyoszló–Szilsárcány műút É-i részén fekszik. A szántásban igen nagyszámú római kori cserép hevert. A cserepek között szép (Kr. u. 2–3 századi Rajna-menti) sigillata, hatalmas tárolóhombár töredékei is voltak. A római leleteken kívül pár nagyon korai középkorinak látszó cserép is volt a felszínen.

Nádas-szeri-dűlő: A lelőhely a nevezett út jobb oldalán található. Csak kis számú jellegtelen, őskori cseréptöredéket leltem.

LOSONCZI MÁTÉ

46. Boldog, Pap-árok (Heves megye) Á

Az épülő gázvezeték Heves megyei szakaszának terepbejárásán 2004-ben vált ismertté a lelőhely. Boldog DNy-i határában, a Kartavölgy-patak mentén futó földút és a Pap-árok közötti területen fekszik.

2005-ben 350 m hosszan és 5 m szélességben humuszoltuk le a területet. A szórványosnak mondható lelőhelyen 1 házát és csekély számú tárológödört, illetve árkot tártunk fel, melyek kevés Árpád-kori leletanyagot tartalmaztak.

DANYI JÓZSEF

47. Bölcse, Duna-part (Tolna megye) I

Lakossági bejelentésből értesültünk, hogy a bölcseki Duna-szakasz déli részén, az Öreg-Szigettől K-re alacsony vízálláskor a szárazzá vált mederben kváderkövek váltak láthatóvá. A 16 kötőanyag nélküli, különböző mértékben látható, egyenként kb. 100×60×50 cm nagyságú homokkő részben a part menti fák gyökerei alatt, főleg pedig ettől kb. 10 m-re K-re, a mederben helyezkedett el, kb. 11×17 m-es területen. A kövek kora és eredete ismeretlen, körülöttük egyéb leletanyag nem került elő; talán egy szerencsétlenül járt kőszállító hajó rakományát jelzik.

Munkatárs: Tóth János Attila (KÖH).

K. NÉMETH ANDRÁS

48. Bölcse, Bolondvár (Tolna megye) B

A bronzkori földvár Czajlik Zoltán szerint kétrészes: ide vonta a földvár mellett, annak Ny-i oldalán emelkedő dombot is. A 2005. május 3-án végzett terepbejárás alapján egyértelmű, hogy a Bolondvár sánca csatlakozik a telep Ny-i oldalán levő horhoshoz; a szomszéd dombon erődítési nyom nincs, nem is alkalmas erődítésre. A légi fotókon a földvártól D-re látható keskeny, barna csík véleményem szerint természetes eredetű.

MIKLÓS ZSUZSA

49. Budakalász, Csajerszke (Pest megye) B, LT, Ró, N

2005 októberében az M0 útgyűrű É-i szektor 76+145 km-szelvényétől a 11. sz. úti csomópontig terjedő szakasz területén ismertté vált lelőhely építést megelőző feltárását végeztük el. (Lásd az illusztrációt a 189. oldalon!) A 2001-ben végzett terepbejárásakor a felszínen kelta és késő középkori cserepeket találtunk, igen gyér mennyiségben. A feltárás során viszont kora bronzkori